

Nieuws van het Sternenschiereiland te Zeebrugge

Dougalls Stern – Rudi Debruyne

Sinds 1997 doet het INBO onderzoek naar kustbroedvogels (in het bijzonder naar sternenschiereilanden en meeuwen) in de voorhaven van Zeebrugge. Hierbij worden zowel de aantalsveranderingen, de broedbiologie als de voedsel生态学 onder de loep genomen. Sinds een viertal jaar concentreert de sternenschiereilandenactiviteit zich hoofdzakelijk op het Sternenschiereiland. Dit gebied werd speciaal voor deze soorten aangelegd tegen de oostelijke strekdam van de haven om één van de belangrijkste sternenschiereilandenbroedkolonies in Europa te vrijwaren van de ondergang.

Terug in de tijd: het broedsucces in 2007

Het broedsucces van Kokmeeuw, Visdief en Grote Stern wordt al een aantal jaren van nabij opgevolgd in Zeebrugge. Dit gebeurt door een aantal representatieve nesten in de kolonie te omheinen met kippengaas zodat de kuikens niet kunnen wegllopen van de nestomgeving. Van de nesten binnen deze omheiningen worden de legselgrootte (het aantal eieren per nest), het uitkomstsucces (het percentage eieren dat uitkomt), het uitvliegssucces (het percentage kuikens dat uiteindelijk uitvliegt) en het broedsucces (het aantal vliegvlugge jongen per paar) gemeten. De nesten worden ten minste 3 keer per week gecontroleerd. Kuikens geboren binnen de omheining worden geringd om ze individueel te kunnen volgen. Tot aan het uitvliegen worden ze regelmatig gemeten en gewogen. Deze methode geeft een goed inzicht in de verliesoorzaken van eieren en kuikens.

In 2007 kwam het broedseizoen voor de Visdief pas traag en later dan normaal op gang. Echter, wat aantallen en broedsucces betreft werd het één van de beste jaren sinds het begin van de metingen in Zeebrugge (Tabel 1; zie ook Vogelnieuws 8). Zowel de legselgrootte (gemiddeld 2,7 eieren per nest) als het uitkomstsucces (92% van alle eieren kwam uit) en het uitvliegssucces (90% van alle jongen die werden geboren vlogen uit) waren het hoogste ooit gemeten in deze kolonie. Uiteindelijk vlogen per nest gemiddeld 2,2 jongen uit. Het uitzonderlijk hoge voedselaanbod vorig jaar was hiervoor de drijvende factor.

Tabel 1. Broedbiologische parameters van de Visdief gemeten te Zeebrugge in de periode 1997-2007.

Jaar	Legselgrootte (n eieren)	Uitkomst-succes (%)	Uitvliegsucces (%)	Broedsucces (n jongen/paar)
1997	2.4	78	50	0.9
1998	2.5	77	61	1.2
1999	2.5	78	67	1.3
2000	2.3	91	37	0.8
2001	2.3	80	74	1.4
2002	2.2	79	8	0.1
2003	2.6	87	74	1.7
2004	2.1	81	38	0.7
2005	2.0	80	36	0.6
2006	2.0	50	81	0.8
2007	2.7	92	90	2.2

Voor de Grote Stern was het eerder een gemiddeld jaar (Tabel 2). De legselgrootte bedroeg 1,4 eieren per nest, wat niet slecht is. Het uitkomstsucces was met 52% wel laag. Dit lage cijfer was hoofdzakelijk een gevolg van predatie van de eieren door meeuwen. Als gevolg van het grote voedselaanbod was het uitvliegsucces met 63% wel aan de hoge kant in vergelijking met voorgaande jaren. Het uiteindelijke broedsucces (0,4 jongen per paar) is echter onvoldoende om een stabiele populatie te behouden. Daartoe zou het broedsucces ongeveer 0,8 tot 1 jong per paar moeten bedragen.

Tabel 2. Broedbiologische parameters van de Grote Stern gemeten te Zeebrugge in de periode 1997-2007.

Jaar	Legselgrootte (n eieren)	Uitkomst-succes (%)	Uitvliegsucces (%)	Broedsucces (n jongen/paar)
1997	1.5	58	13	0.1
2000	1.7	80	-	-
2001	1.1	74	70	0.6
2002	1.1	0.0	43	0.0
2003	1.3	90	66	0.8
2004	1.5	90	52	0.7
2005	1.2	57	28	0.2
2006	1.5	47	48	0.3
2007	1.4	52	63	0.4

En wat gaf 2008?

Het Sternenschiereiland bood een enigszins vreemde aanblik dit jaar. Waar er normaal gezien vele duizenden Grote Stern en oorverdovend kabaal zitten te maken, zag het er nu een stuk leger uit. Dit was al tijdens de voorjaarsstrek zo toen er maximaal enkele tientallen Grote Stern en op het slik kwamen rusten en dat bleef ook zo gedurende het broedseizoen. Een vijftal keren probeerde een groepje Grote Stern en een kolonie te vormen maar keer op keer werden alle nesten gepredeerd door meeuwen. In totaal werden 249 nesten geteld, uiteindelijk vloog er exact één jong uit...

Met de Visdief ging het wel relatief goed. De 2003 getelde nesten waren er weliswaar een stuk minder dan vorig jaar, maar het broedsucces was wel goed. Dit was opnieuw voor een stuk te danken aan een goed voedselaanbod. Net zoals vorig jaar lag de Visdiefkolonie bij momenten bezaaid met niet verorberde Haringen.

Waarom de Grote Stern het dan niet goed deed is moeilijk te achterhalen. Mogelijk speelde de aanwezigheid van een aantal katten op het schiereiland een doorslaggevende rol. Deze hadden blijkbaar de weg naar het eiland gevonden en maakten onder andere vrij veel slachtoffers onder de broedende Visdieven.

Het aantal Dwergsternen kende voor het vierde jaar op rij een stijging. In 2008 kwamen 177 koppels tot broeden in Zeebrugge, waarvan opnieuw 52 in de Baai van Heist. Niettegenstaande van deze soort het broedsucces niet gestandaardiseerd wordt gemeten, hadden we de indruk dat er weinig kuikens zijn uitgevlogen.

Meeuwen van allerlei pluimage

Naast een grote kolonie met sternens heeft Zeebrugge nog wel meer te bieden: meeuwen! Maar liefst zes soorten broeden jaarlijks in de voorhaven waarvan drie in grote aantallen. Belangrijk zijn de Kokmeeuwen die elk jaar de kans op vestiging van Grote Sternens mee bepalen. Deze laatste zijn voor hun bescherming immers afhankelijk van de agressievere Kokmeeuwen. Als ze deze niet hebben broeden ze liever op een andere, veiligere plaats. Sinds de economische ontwikkeling van de westelijke voorhaven (en de verschuiving van de Kokmeeuwen naar het Sternenschiereiland) is de Zeebrugse Kokmeeuwenpopulatie op ongeveer een derde teruggevallen. In 2008 werden 627 nesten geteld.

De westelijke voorhaven wordt hoofdzakelijk bevolkt door Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen. Na een sterke toename sinds halfweg de jaren '90, zijn de aantallen de voorbije jaren gestabiliseerd of zelfs licht afgenomen. In 2008 kwamen 1755 koppels Zilvermeeuwen en 4243 paar Kleine Mantelmeeuwen tot broeden. Opvallend bij deze opportunistische soorten is dat ze als gevolg van de toegenomen druk op de bestaande kolonies ook op andere plekken, o.a. Sternenschiereiland, Baai van Heist, rustige stukken van de oostelijke strekdam... gaan broeden. Bovendien is het percentage dakbroeders ook in de haven de voorbije jaren sterk gestegen en worden ook buiten de haven dakbroeders gemeld. De vraag is natuurlijk waarheen dit zal leiden als ook de rest van de voorhaven wordt ontwikkeld.

Voor het eerst sinds een aantal jaren kwam geen zuiver koppel Geelpootmeeuw tot broeden. Wel werden traditiegetrouw een aantal gemengde broedgevallen met Zilver- en Kleine Mantelmeeuw vastgesteld. Om het meeuwenhoofdstuk af te ronden: ook 9 paar Stormmeeuwen en 5 paar Zwartkopmeeuwen broedden dit jaar in de Zeebrugse voorhaven. Voor veel meeuwensoorten is Zeebrugge de belangrijkste broedsite van Vlaanderen.

Dougalls Stern - Rudi Debruyne

Andere soorten

Positief nieuws was er over de Bontbekplevier: met 10 koppels werd het hoogste aantal broedgevallen ooit vastgesteld in Zeebrugge. Strandplevier deed het met 14 koppels iets beter dan vorig jaar maar blijft op een erg laag niveau steken in vergelijking met vroeger. Tapuit deed het met 2 koppels minder goed dan vorig jaar. De soort doet het in Vlaanderen zo slecht dat Zeebrugge zelfs met 2 broedparen een 'bolwerk' is... In het Vlaams Natuurreservaat de 'Baai van Heist' tenslotte werd er één territorium van Kuifleeuwerik, nog zo'n soort in steile val, vastgesteld.

Broedgeval van Dougalls Stern

De Dougalls Stern is in België tijdens de trek een erg zeldzame gast en is dat zeker als broedvogel. Zuivere koppels werden in ons land nog nooit vastgesteld. Het was dan ook een grote verrassing toen in 2007 minstens 9 verschillende individuen werden vastgesteld op het Sternenschiereiland, weliswaar ging het toen om niet-broedende exemplaren. In 2008 werd het zelfs nog beter. De eerste Dougalls Stern werd gezien op 28 mei. Vanaf toen was de soort nagenoeg dagelijks aanwezig. In totaal ging het om minstens 11 verschillende individuen.

Vanaf 28 mei werd regelmatig een alarmerende Dougalls Stern boven de Visdievenkolonie gezien. De hoop op een 'zuiver' broedgeval werd de grond ingeboord toen op 4 juni de copulatie werd gezien tussen een Visdief en de Dougalls. Hieruit leerden we dat het om een wijfje ging. Typisch voor de soort werden twee eieren gelegd. Toen de vogel op 20 juni kon worden gevangen bleek dat hij als kuiken op 22 juli 2004 werd geringd in de kolonie op Lady's Island Lake in Wexford (Ierland). Dit was de eerste terugmelding van dit individu. Eén jong werd dood gevonden, over het lot van het tweede heerst onduidelijkheid.

Er zijn wel meer gemengde broedgevallen bekend voor België. Tussen 1976 en 1984 werd in het Zwin bijna jaarlijks een gemengd broedgeval met Visdief vastgesteld. Dit jaar werd tweemaal een baltsend (zuiver) koppel Dougalls Stern gezien, het bleef echter bij deze twee keer.

Vooruitblik

Voor het begin van het broedseizoen 2009 staan nog een paar fikse veranderingen op het schiereiland op het programma. Zo worden de huidige windturbines vervangen door hogere exemplaren, wordt de oprukkende vegetatie teruggedrongen en wordt het eiland een stuk uitgebreid. Benieuwd wat dit allemaal zal opleveren!

Wouter Courtens,
wouter.courtens@inbo.be
Eric W.M. Stienen
Marc Van de Walle

De mannelijke helft van het koppeltje Visdief en Dougalls Stern – Tom Linster

